अध्याय ३८ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः
॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथाय नमः ॥

सकल जगदानंदकरा । भक्तेष्ट संपादन तत्परा ॥
चरणाश्रित त्रितापहरा । नमन गुरुवरा तव पाया ॥ १ ॥
प्रणतपाला परमउदारा । शरणागतभक्तोद्धारा ॥
करावया लोकोपकारा । त्वां अवतारा धरियेलें ॥ २ ॥
जयजयाजी द्वैतदलना । जयजयाजी भक्तमनमोहना ॥
जयजयाजी भवापहरणा । जयकरुणाघना गुरुराया ॥ ३ ॥
कोठील भाग्य आलें फळा । जेणें हे चरण पाहिले डोळां ॥
भोगिला समागम सुखसोहळा । गेली ती वेळा परती न ये ॥ ४ ॥
केवळ ब्रह्माची जी मूस । ओतून शुद्ध स्वरूपरस ॥
आकारली जी मूर्ती सुरस । तीच कीं संतावतंस साई ॥ ५ ॥
साई तोचि आत्माराम । तोचि पूर्णानंदधाम ॥
स्वयें अवाप्तसकल काम । करीत निष्काम भक्तांस ॥ ६ ॥
जो सर्व धर्म विधारक । ब्रह्मक्षात्रतेज एक ॥
तयांसह मृत्यूचा घोटक । लक्षण हें त्रोटक जयाचें ॥ ७ ॥
जन्ममरणादि संबंध । तोडी तडतडा जो हे बंध ॥
तया मी जड अंध । साष्टांग वंदन करीतसें ॥ ८ ॥

गताध्यायीं अति आवडी । वर्णिली साईनाथांची चावडी ॥
आतां ये अध्यायीं हंडी । परिसा अखंडीत सुखदायी ॥ ९ ॥

तान्हे बाळ खाऊं जाणें । काय खाऊं तें तें नेणें ॥
दूध वा कवळ लावूनि भरवणें । काळजी ही घेणें मातेनें ॥ १० ॥

तैसीच माझी साई माता । लेखणी लेववूनि माझिये हाता ॥
लिहिवून घेई हा प्रबंध आयता । आवडी निजभक्ताकारणें ॥ ११ ॥

युगायुगाचें सिद्धि साधन । मानव धर्मशास्त्रीं वचन ॥
कृतीं तप त्रेतीं ज्ञान । द्वापरी यज्ञ दान कलीं ॥ १२ ॥

सदा सर्वदा दानधर्म । क्षुधाशांती परम वर्म ॥
अन्न दान नित्य नेम । कर्मांत कर्म हें आद्य ॥ १३ ॥

होतां दोन प्रहरचे बारा । अन्नावीण जीव घाबरा ॥
जैसें आपणा तैसेंच इतरां । जाणील अंतरा तोचि भला ॥ १४ ॥

आचारधर्मा माजी प्रधान । अग्रगण्य अन्नदान ॥
पाहूं जातां तयाहून । कांहीं न आन श्रेष्ठत्वें ॥ १५ ॥

परब्रह्मस्वरूप अन्न । त्यांतून भूतें होती निष्पन्न ॥
अन्नचि जीवें जगाया साधन । अन्नांतलीन अवसानीं ॥ १६ ॥

वेळीं अवेळीं येतां अतिथि । अन्नदानें सुखवावा गृहस्थीं ॥
अन्नाविण जे माघारा लाविती । अचूक दुर्गती आमंत्रिती ॥ १७ ॥

वस्त्रपात्रादिदानीं विचार । अन्नदानीं नलगे आधार ॥
कोणी कधींही येवो दारावर । बरवा न अनादर तयाचा ॥ १८ ॥

ऐसी अन्नदानाची महती । एतदर्थ प्रमाण श्रुती[1] ॥
म्हणोनि बाबाही अन्न संतर्पिती । लौकिकरीती आचरिती ॥ १९ ॥

---

१ तैत्तिरियोपनिषद् अ० ३

पैसा अडका इतर दान । अपूर्ण अन्नदानावीण ॥
कायसे उडुगण शशीविहीन । शोभे का पदकाविण हार ॥ २० ॥
षड्रसान्नीं जैसें वरान्न । पुण्यांत पुण्य अन्नदान ॥
मुकुट शोभेना कळसावीण । कमल विहीन सर तैसें ॥ २१ ॥
भजन जैसें प्रेमावीण । कुंकुमावीण सुवाशीण ॥
सुस्वरावीण गाण्याचा शीण । तक्र अलवण अस्वादू ॥ २२ ॥
त्यांतही व्याधिष्ट शक्तिहीन । अंध पंगू बधिर दीन ॥
तयांला आधीं घालावें अन्न । आप्तेष्ट जन त्या मागें ॥ २३ ॥
आतां बाबांच्या हंडीची कल्पना । साधारणतः श्रोतयां मना ॥
व्हावी म्हणोनि करितों यत्ना । जिज्ञासुजना प्रीत्यर्थ ॥ २४ ॥
मशिदीचिया अंगणांत । चूल एक मोठी रचीत ॥
वरी विस्तीर्ण पातेलें ठेवीत । पाणी तें नियमित घालुनी ॥ २५ ॥
कधीं 'मिठे चावल' करित । कधीं पुलावा मांसमिश्रित ॥
कधीं कणिकेचीं मुटकुळीं वळित । वरान्नीं शिजवीत डाळीच्या ॥ २६ ॥
कधीं करून कणिकेचे रोडगे । अथवा थापून कणिकेचे पानगे ॥
सोडीत शिजत्या वरणांत अंगें । मुटकुळ्यां संगें हळुवार ॥ २७ ॥
मसाला वाटून पाट्यावरती । स्वयें करीत पाक निष्पत्ती ॥
मुगवड्या करूनि स्वहस्तीं । हळूच सोडिती हंडींत ॥ २८ ॥
स्वर्गादि भुवनाचिया आशा । यज्ञार्थीं करवूनियां पशुहिंसा ॥
ब्राह्मणही सेविती पुरोडाशा । सशास्त्र हिंसा ही म्हणती ॥ २९ ॥
तैसेच मुल्लास आज्ञापून । करऊनि शास्त्रोक्त मंत्रोच्चारण ॥
बाबाही करवीत अजाहनन । विधिविधान पुरःसर ॥ ३० ॥
कधीं मोठी कधीं लहान । हंडीचे या प्रकार दोन ॥
तियेमाजी शिजवूनि अन्न । करवीत भोजन अन्नार्थियां ॥ ३१ ॥

---

१ वरण.

पन्नास जणा पुरेसें अन्न । पुरवी जी ती हंडी लहान ॥
जियेंत शंभर पात्रें जेऊन । उरे जें अन्न ती मोठी ॥ ३२ ॥

तदर्थ आपण वाणियाकडे । स्वयें जाऊनि ठरवीत आकडे ॥
उधारीची वार्ता न तिकडे । पैसे ते रोकडे हातावरी ॥ ३३ ॥

मीठ, मिरची, जिरें, मिरें । भाजीपाला नारळ खोबरें ॥
स्वयें बाबा आणीत सारें । पूर्ण विचारें ठरवून ॥ ३४ ॥

स्वयें बैसूनि मशीदीतें । जातें मांडूनिया निज हातें ॥
गहूं डाळ जोंधळियातें । बाबानीं तेथें दळावें ॥ ३५ ॥

हंडी प्रीत्यर्थ मुख्य परिश्रम । बाबाच आपण करीत अविश्रम ॥
मसाला वाटावयाचेंही कर्म । करीत कीं परम मनोभावें ॥ ३६ ॥

करावया सौम्य वा प्रखर । चुल्ली माजील वैश्वानर ॥
इंधनें हीं स्वयें खालवर । करीत वरचेवर बाबा ॥ ३७ ॥

डाळ घालुनिया भिजत । स्वयें पाट्यावर वाटूं लागत ॥
हिंग जिरें कोथिंबिर मिश्रित । खमंग बनवीत खाद्य स्वयें ॥ ३८ ॥

तिंबूनिया कणकीचे गोळे । करूनि सव्वा हात त्रेटोळें ॥
लाटूनिया मग ते सगळें । करींत पोळे विस्तीर्ण ॥ ३९ ॥

जोंधळ्याचें पीठा आंत । पाणी घालूनि प्रमाणांत ॥
करूनियां तें तक्रमिश्रित । आंबीलही करीत हंडींत ॥ ४० ॥

तीही अंबील अवघीयांतें । परमप्रेमें बाबा हातें ॥
वाढीत इतर अन्ना समवेतें । अति आदरें ते समयीं ॥ ४१ ॥

असो हंडी शिजली पूर्ण । ऐसी नीट पारख करून ॥
चुल्ली खालीं उतरवून । मशीदी नेऊन ठेववीत ॥ ४२ ॥

विधिपूर्वक मौलवी हस्तें । फात्या देववून त्या अन्नातें ॥
प्रसाद पाठवीत म्हाळसापतीतें । आणीक तात्यांतें आरंभीं ॥ ४३ ॥

मग तें शेष सकळ अन्न । बाबा वाढीत निज हस्तें करून ॥
गरीब दुबळे तृप्त करून । सुख समाधान पावत ॥ ४४ ॥
ते अन्नार्थी यावत्तृप्ति । अन्न सेविती उल्लासवृत्ति ॥
वरी बाबा आग्रह करिती । घ्या घ्या म्हणती प्रीतीनें ॥ ४५ ॥
काय तयांचें पुण्य गहन । जया हें लाधलें तृप्ति भोजन ॥
स्वयें बाबा ज्यां ओगरिती अन्न । काय ते धन्य भाग्याचे ॥ ४६ ॥
येथें सहज येईल आशंका । प्रसाद म्हणून बाबा लोकां ॥
समांस अन्न ही भक्तां अनेकां । निःशंक मनें कां वाटीत ॥ ४७ ॥
तरी या शंकेचें निराकरण । करावया न लगे शीण ॥
जयांस नित्याचें मांसाशन । तयांसिच हें अन्न वाढीत ॥ ४८ ॥
आजन्मांत नाहीं सहवास । तया स्पर्शूं न देती मांसास ॥
कधींही न करिती हें साहस । प्रसादीं लालसा त्यां देती ॥ ४९ ॥
गुरु स्वयें प्रसाद देतां । सेव्यासेव्याचा विकल्प येतां ॥
शिष्य पावे निजात्मघाता । अधःपातातें जाई ॥ ५० ॥
या तत्वाची कोठवर जाण । जाहली अपुल्या भक्तांलागुन ॥
म्हणोनि थट्टा विनोदें करून । बाबा हें आपण अनुभवित ॥ ५१ ॥
ये अर्थींची अल्प वार्ता । आठवली जी लिहितां लिहितां ॥
श्रोतीं परिसिजे स्वस्थ चित्ता । निजहितार्था लागून ॥ ५२ ॥
आली एकदां एकादशी । बाबा वदती दादांपाशीं[1] ॥
कोऱ्हाळ्याहून सागोतीशीं । आणविशी का मजलागीं ॥ ५३ ॥
तदर्थ साईंनी रुपये काढिले । दादापाशीं मोजून दिधले ॥
जातीनें जा आज्ञापिलें । तूंच हें केलें पाहिजे ॥ ५४ ॥
नामें गणेश दामोदर । उपनाम जयांचें केळकर ॥
जन जाणोनि ते वयस्कर । दादाच सर्व संबोधिती ॥ ५५ ॥

---

[1] दादा केळकर.

हरि विनायक साठ्यांचें श्वशुर । साईपदीं प्रेम अनिवार ॥
ब्राह्मण ब्रह्मकर्मीं आदर । आचारविचारसंपन्न ॥ ५६ ॥
करितां रात्रंदिन निजगुरु सेवा । धणी न पुरे जयाच्या जीवा ।
तयास या आज्ञेचा नवलावा । नकळे वाटावा कैसेनी ॥ ५७ ॥
जयाचीं गात्रें अविकळ । जया पूर्वाभ्यासाचें बळ ॥
तयाचें मन कधीं न चंचळ । बुद्धीही अचळ गुरुपदीं ॥ ५८ ॥
धनधान्य वस्त्रार्पण । हेंच नव्हे दक्षिणादान ॥
गुर्वाज्ञेचें अनुष्ठान । गुरु संतोषण दक्षिणा ॥ ५९ ॥
काया वाचा मनादिकांची । करी जो कुरवंडी सर्वांची ।
अंतीं जो साधी गुरुकृपेची । प्राप्ती तयाची निजश्रद्धा ॥ ६० ॥
मग ती आज्ञा वंदूनि शिरीं । कपडे करूनि आले सत्वरी ॥
निघाले जाऊं त्या गांवावरी । तंव माघारीं बोलविलें ॥ ६१ ॥
अरे ही खरेदी करावयास । कोणास तरी पाठवीनास ॥
म्हणाले जाण्या येण्याचा त्रास । उगी न सायास करावे ॥ ६२ ॥
मग ती सागोती आणावयास । दादांनीं पाठविलें पांडू गड्यास ॥
इतुक्यांत बाबा वदती दादांस । पहा त्या समयास काय तें ॥ ६३ ॥
पांडू निघाला जावयास । पाहूनि लागला तो रस्त्यास ॥
राहूं दे म्हणती आजचा दिवस । परतवी तयास माघारा ॥ ६४ ॥
असो पुढें एक्या काळीं । आली हंडी बनविण्याची उकळी ॥
चुलीवरी डेग चढविली । सागोती रिचविली तियेंत ॥ ६५ ॥
तांदूळ धुवून टाकिले तींत । यथा प्रमाण पाणी घालीत ॥
लांकडें सारून खालीं चुलींत । बाबा ती फुंकीत बैसले ॥ ६६ ॥
गांव सगळा त्यांना अंकित । कोणीही आनंदे बसता फुंकीत ॥
परी बाबांच्या आज्ञे विरहीत । चालेना हिंमत कवणाची ॥ ६७ ॥

अन्नही रांधून आणावयास । आज्ञाच करण्याचा अवकाश ॥
परम सोत्कंठ साईचे दास । साईच उदास एतदर्थ ॥ ६८ ॥
उदास म्हणणें हेंही नसार्थ । स्वयंपाकीं जया स्वार्थ ॥
तो इतरांतें कष्टवील किमर्थ । अन्नदानार्थ परक्रियां ॥ ६९ ॥
निजनिर्वाहा पोटापुरी । स्वयें जो मागे मधुकरी ॥
हिंडे तदर्थ दारोदारीं । मागे भाकरी चतकोर ॥ ७० ॥
तोच करावया अन्नदान । सोशील जेव्हां कष्ट आपण ॥
तेव्हांच तयातें समाधान । राहीना अवलंबून कोणावरी ॥ ७१ ॥
शंभर पात्रांचा स्वयंपाक । होईल इतुकें पीठकणीक ॥
तांदूळ डाळ पाहूनि चोख । आणीत रोख बाबा स्वयें ॥ ७२ ॥
स्वयें सूप घेऊन हातीं । वाणियाचे दुकानीं जे जाती ॥
व्यवहारीं चोख असावें किती । जन हें शिकती जयाचेनी ॥ ७३ ॥
वस्तू स्वयें हातीं घेऊन । करित दरदाम कसून ॥
कोणी जाऊं न शके छकवून । गर्व हरून जातसे ॥ ७४ ॥
ऐसा हिशेबीं आव घालिती । पईही न तेथें जाऊं देती ॥
पांच मागतां दहा देती । दाम चुकविती हातोहात ॥ ७५ ॥
स्वयें कामाची मोठी हौस । दुजियानें केलें न चले त्यांस ॥
न धरीं कधीं कुणाची आस । परी न त्रास कवणाचा ॥ ७६ ॥
हें एक तत्त्व बाबापाशीं । होतें जागृत अहर्निशीं ॥
म्हणून या हंडीचें कार्याशीं । साह्य न कोणाशीं मागत ॥ ७७ ॥
हंडीच काय धुनीच्या लगत । सर्पणाचे खोलीची भिंत ॥
पूर्वभागाची तीन चतुर्थ । स्वहस्त रचित बाबांची ॥ ७८ ॥
महाद् करी कर्दमगारा[1] । बाबा थापी घेऊनि निजकरा ॥
रचीत विटांच्या थरावर थरा । भिंती उभारावयास ॥ ७९ ॥

---

१ चिखलाचा गारा.

आणीक बाबा काय न करिती । मशीद आपण स्वयें सारविती ॥
हातीं कफनी लंगोट शिवती ॥ आस न ठेविती कवणाची ॥ ८० ॥
हंडींतून येतां वर । वाफा उसळत असतां भयंकर ॥
अस्तनी सारूनि बाबा निजकर । घालूनि खालवर ढवळीत ॥८१॥
पाहूनि तपेलें खतखतलें । ढवळण्याचें योग्य झालें ॥
नवल बाबा ऐसिया वेळे । अगाधलीले दावीत ॥ ८२ ॥
कोठें रक्तामांसाचा हात । कोठें तपेलें प्रखर रखरखीत ॥
परी न भाजल्याची खूण यत्किंचित । न भयभीत मुखचर्या ॥ ८३ ॥
जो भक्तांचिया पडतां मस्तकीं । तात्काळ वारी त्रितापसमस्तकीं ॥
तयासीं कैसें दुखवावें पावकीं । महती न ठावकी काय तया ॥८४॥
भिजली डाळ पाट्यावरती । घालुनिया स्वयें निवडिती ॥
स्वयें वरवंटा घेऊनि वाटिती । मुगवड्या बनविती निज हस्तें ॥८५॥
मग त्या हंडींत हळूच सोडिती । खालीं न लागाव्या म्हणुनी घाटिती॥
तयार होतां हंडी उतरिती । प्रसाद वाटिती सकळिकां ॥ ८६ ॥
सकळिकां कां म्हणतील श्रोते । साईबाबा तों यवन होते ॥
मग ऐसिया अधर्माचरणातें । जाहले करविते कैसेनी ॥ ८७ ॥
या शंकेचें एकचि उत्तर । धर्म आणि अधर्म विचार ॥
साईपाशीं हें साचार । निरंतर जागत ॥ ८८ ॥
हंडींतील शिजलेले पदार्थ । घ्यावेत सर्वांनी सेवनार्थ ॥
ऐसा दुराग्रह यत्किंचित । साई न धरीत केव्हांही ॥ ८९ ॥
परी तो प्रसाद व्हावा प्राप्त । ऐसिया सदिच्छें जे जे प्रेरित ॥
तयांची केवळ वासना पुरवित । प्रपंच न करीत केव्हांही ॥ ९० ॥
शिवाय ठावी कोणास ज्ञाती । मशीदीं वसती यवन म्हणती ॥
परी तयांची आचरिती रीती । पाहूनि जाती कळेना ॥ ९१ ॥

---

१ विस्तव.

भक्त जयास देव मानिती । जयाच्या तें पदरजीं लोळती ॥
तयाची अवलोकी काय जाती । परमार्थ प्राप्ती धिक् त्याची ॥ ९२ ॥
इहामुत्रीं जो बाणला विरक्ती । विवेक वैराग्य जयाची संपत्ति ॥
काय तयाची पहाणें जाती ॥ परमार्थ प्राप्ती धिक् त्याची ॥ ९३ ॥
धर्माधर्मातींत स्थिती । जयाची शुद्ध आनंदवृत्ती ।
काय तयाची पाहणें जाती ॥ परमार्थ प्राप्ति धिक् त्याची ॥ ९४ ॥
ऐसें हें बाबांचें चरित । मी तों गाई निजसुखार्थ ॥
असेल कोणा श्रवणाची आर्त । पुरेलही भावार्थ तयाचा ॥ ९५ ॥
असो या कथेचें अनुसंधान । राहिलें मागेंच पहा परतून ॥
बाबा दादास अनुलक्षून । वदती अवधान द्या तेथें ॥ ९६ ॥
खारा पुलावा आहे केला । पाहिलास का कैसा झाला ॥
दादानीं उपचारार्थ नावाजिला । होहो चांगला म्हणूनी ॥ ९७ ॥
दादा पुराणभक्त वरिष्ठ । स्नान संध्या नियमनिष्ठ ॥
पाहती सदा शिष्टाशिष्ट । तयां न हें इष्ट वाटलें ॥ ९८ ॥
नाहीं कधीं दृष्टीं देखिला । नाहीं कधीं जिव्हे चाखिला ॥
ऐसियास कैसा म्हणसी चांगला । म्हणती दादाला तव बाबा ॥९९॥
काढ कीरे डेगीचें झांकण । पहा कीं आंत हात घालून ॥
मग स्वयें तयांचा हस्त धरून । खुपसिती आंतून डेगीच्या ॥१००॥
पुढें म्हणती हात काढ । पळी घे हा ताटांत वाढ ॥
सोवळ्याची न धरी चाड । उगीच बाड मारूं नको ॥१०१॥
संत म्हणतील शिष्यास बाट । कल्पनाच ही आधीं अचाट ॥
संत कृपेनें भरले घनदाट । तयाची वाट त्यां ठावी ॥१०२॥
खऱ्या प्रेमाची उठतां लहरी । माता ही मुला घेंचि मटा करीं ॥
मग जैं बाळ आरोळी मारी । तैं तीच धरी पोटासीं ॥ १०३ ॥

अभक्ष भक्षार्थी जयाचें मन। तयाची वासना करिती शमन ॥
तेंच करी जो मनाचें दमन। तयास अनुमोदन दे साई ॥ १०४ ॥
ही आज्ञापालन मीमांसा। जाई कधीं ती इतुकी कळसा ॥
स्पर्शले जे न आजन्म मांसा। तयांचा भरवसा डळमळे ॥ १०५ ॥
पाहूं जातां वस्तुस्थिति। ऐसिया भक्ता कवणाही प्रती ॥
कधीं न बाबा स्वयें प्रवर्तविती। उन्मार्गवर्ती व्हावया ॥ १०६ ॥
असो सन एकोणीसशें दहा। तया वर्षापूर्वीं पहा ॥
योग हंडीचा वरचेवर हा। बहु उत्साहा समन्वित ॥ १०७ ॥
तेथून पुढें मुंबा शहरीं। दास गणूची आली फेरी ॥
साईमहात्म्य कीर्तनगजरीं। कोंदिलें अंतरीं सकळांच्या ॥ १०८ ॥
तेव्हां पासून बाबांची महती। कळूनि आबालवृद्धांप्रती ॥
तेथूनि जन जाऊं लागती। शिरडी न गणती तयांची ॥ १०९ ॥
पुढें पूजा पंचोपचार। नैवेद्याचे नानाप्रकार ॥
सुरू झाले आहार उपहार। दुपारतिपार बाबांस ॥ ११० ॥
वरण भात शिरापुरी। चपात्या चटणी कोशिंबिरी ॥
नानाविध पंचामृत खिरी। अन्नसामुग्री लोटली ॥ १११ ॥
यात्रा लोटली अपरिमित। जो तो दर्शना जाई धांवत ॥
साई चरणीं नैवेद्य अर्पीत। क्षुधार्त संतृप्त सहजेंच ॥ ११२ ॥
होऊं लागले राजोपचार। ढाळूं लागले छत्रचामर ॥
टाळ घोळ वाद्य गजर। भजक परिवार वाढला ॥ ११३ ॥
महिमा वाढला सर्वत्र। गाऊं लागले स्तुतिस्तोत्र ॥
पुढें शिरडी जाहलें क्षेत्र। परम पवित्र यात्रार्थियां ॥ ११४ ॥
तेणें हंडीचें कारण सरलें। नैवेद्य इतुके येऊं लागले ॥
त्यांतचि फकीर फुकरे धाले। उरूं लागलें अन्न बहु ॥ ११५ ॥

आतां कथितों आणिक कथा । परिसता आनंद होईल चित्ता ॥
आराध्य वस्तूचा अनादर करितां । बाबा निजचित्ता अप्रसन्न ॥११६॥
करूनि कांहीं तरी अनुमान । कोणी साईस म्हणती ब्राह्मण ॥
कोणी तया मुसलमान । ज्ञाती विहीन असतां तो ॥ ११७ ॥
नाहीं जयाचें ठावठिकाण । कवण्या ज्ञाती केव्हां जनन ॥
कवण माता पिता हें ज्ञान । कैसा मुसलमान ब्राह्मण वा ११८ ॥
असता जरी मुसलमान । कैसें मशीदींत अग्न्याराधन[1] ॥
असतें का तेथ तुलसी वृंदावन । घंटावादन साहता का ॥ ११९ ॥
करूं देता शंक्रस्फोरण । सवादित्र कथा कीर्तन ॥
टाळ घोळ मृदंग वादन । हरिनाम गर्जन मशीदीं ॥१२०॥
असता जरी मुसलमान । मशीदींत स्वयें बैसून ॥
करूं देता का गंध चर्चन । तेथ सहभोजन करिता का ॥ १२१ ॥
असता जरी मुसलमान । असते काय सविंध कान ॥
निजपल्लवचे दाम वेंचून । करिता का जिर्णोद्धारण देऊळाचें ॥१२२॥
धारण करिता का स्नानोत्तर । महावस्त्र पीतांबर ॥
उलट आराध्य दैवतां अनादर । झालिया क्षणभर खपत नसे ॥१२३॥
ये अर्थींची बोधक कथा । आठवली जी लिहितां लिहितां ॥
सादर करितों अतिविनीतता । स्वस्थ चित्ता परिसिजे ॥ १२४ ॥
पहा एकदां ऐसें घडलें । बाबा लेंडीहून परतले ॥
मशीदीसी येऊन बैसले । भक्त पातले दर्शना ॥ १२५ ॥
त्यांतची बाबांच्या बहुप्रीतीचे । होते भक्तवर चांदोरकर[2] साचे ॥
आले भुकेले दर्शनाचे । बिनीवाल्यांचे[3] समवेत ॥ १२६ ॥
नमस्कारोनि साईनाथा । सन्मुख बैसले ते उभयतां ॥
चालल्या असतां कुशळवार्ता । बाबा अवचितां रागावले ॥ १२७ ॥

---

१ धुनीची पूजा अथवा अग्नि होत्र. २ नानासाहेब चांदोरकर.
३ नानासाहेबांचे साडू.

म्हणती नाना तुजकडून । व्हावें कैसें हें विस्मरण ॥
हेंच काय त्वां केलें संपादन ॥ मज सवें दिन घालवूनि ॥ १२८ ॥
त्वां जी माझी केली संगती । अखेर तीची हीच का गती ॥
ऐसी कैसी भ्रमली मती ॥ यथा निगुती मज सांग ॥ १२९ ॥
परिसोनि नाना अधोवदन । मनीं विचारिती कोप कारण ॥
होईना कांहींही आठवण । मन उद्विग्न जाहलें ॥ १३० ॥
चुकलें कोठें कांहीं कळेना । कोपास कांहीं कारण दिसेना ॥
परी कांहीं तरी जाहल्याविना । बाबा न कोणा दुखवती ॥ १३१ ॥
म्हणोनि बाबांचे पाय धरिले । बहूतांपरी विनविलें ॥
अखेर नानांनी पदर पसरिले । पुसिलें भरलें का रागें ॥ १३२ ॥
वर्षानुवर्ष माझी संगती । असतां तुझी हे का गती ॥
काय झालें तुझिया मती । बाबा वदती नानातें ॥ १३३ ॥
कोपरगांवीं कधीं आलां । वृत्तांत काय वाटेसी घडला ॥
मार्गांत मध्यें कोठें उतरलां । तांगा हांकिला कीं थेट ॥ १३४ ॥
नवल कांहीं घडलें वाटे । साद्यंत परिसावें ऐसें वाटे ॥
सांग पां झालें काय कोठें । असो मोठें सान वा ॥ १३५ ॥
ऐसें परिसतां नाना उमजले । तात्काळ त्यांचें तोंड उतरलें ॥
जरी बोलावया मनीं शरमले । तरी तें केलें निवेदन ॥ १३६ ॥
लपवालपवी न चले येथ । मनांत केलें हें निश्चित ॥
मग जें घडलें तें साद्यंत । नाना सांगत बाबांतें ॥ १३७ ॥
असत्य चालेना साईप्रती । असत्यें नाहीं साईची प्राप्ति ॥
असत्यें जाणें अधोगति । अंतीं दुर्गति असत्यें ॥ १३८ ॥
गुरुवंचन महा दुष्कृति । पापास नाहीं तया निष्कृती ॥
जाणोनि नाना बाबांप्रति । घडलेलें कळविती साद्यंत ॥ १३९ ॥

म्हणती प्रथम टांगा ठरविला । थेट शिरडीचा ठराव केला ॥
गोदातटींचा दत्त अंतरला । बिनीवाल्यांना त्यायोगें ॥ १४० ॥
बिनीवाले दत्तभक्त । लागतां दत्त मंदिर मार्गांत ॥
उतरावें खालीं आलें मनांत । दर्शनार्थ दत्ताच्या ॥ १४१ ॥
परी होती मजला घाई । मीच तयांतें केली मनाई ॥
शिरडीहून परतता पाहीं । घेतां हें येईल दर्शन ॥ १४२ ॥
ऐसा होऊन उतावेळ । शिरडीस यावया होईल वेळ ॥
म्हणोनि केली म्यां टाळाटाळ । भेट हेळसिली दत्ताची ॥ १४३ ॥
पुढें करितां गोदास्नान । कंटक मोठा पायीं रुतून ॥
मार्गीं अत्यंत जाहला शीण । काढिला उपटून प्रयत्नें ॥ १४४ ॥
तव बाबा देती इषारा । बरी ही नव्हे ऐसी त्वरा ॥
सुटलासि काट्यावरी तूं बरा । करूनि अनादरा दर्शनीं ॥ १४५ ॥
दत्ता सारिखें पूज्य दैवत । असतां सहज मार्गीं तिष्ठत ॥
अभागी जो दर्शनवर्जित । मी काय पावत तयासी ॥ १४६ ॥
आतां असो हंडीची वार्ता ॥ मशीदी माजी साईसमवेता ॥
काय ती अपरान्ह भोजन पावनता ॥ भक्त प्रेमळता साईची ॥१४७॥
माध्यान्ह पूजा झालियावरती । प्रत्यहीं होतां बाबांची आरती ॥
भक्तजन जंव माघारा परतती । उदी तंव देती समस्तां ॥ १४८ ॥
मशीदीचिया धारेवरती ॥ बाबा येऊनि उभे ठाकती ॥
भक्तगण अंगणीं तिष्ठती ॥ चरण वंदिती एकेक ॥ १४९ ॥
पायावरी ठेवुनी डोई ॥ जो जो सन्मुख उभा राही ॥
तया एकेका भाळीं ते समई ॥ लावीत साई उदीतें ॥ १५० ॥
आतां समस्तीं लहानाथोरीं ॥ जावें जेवाया आपुलाल्या घरीं ॥
वंदूनि बाबांची आज्ञा ही शिरीं । जन माघारीं परतत ॥१५१ ॥

---

१ दत्तमूर्ति.

फिरतां मग बाबांची पाठ । पडदा ओढीत यथा परिपाठ ॥
ताटावाट्यांचा खणखणाट । होई मग थाट प्रसादाचा ॥ १५२ ॥

साईकरस्पर्शें पूत । नैवेद्यशेष मिळावा परत ॥
म्हणोनि मार्गप्रतीक्षा करीत । कित्येक बैसत अंगणीं ॥ १५३ ॥

येरीकडे निंबरानिकट । बाबा जंव बैसती करूनि पाठ ॥
दोहीं बाजूस पंक्तीचा थाट । आनंद उद्भट सकळिकां ॥ १५४ ॥

जो तो आपापला नैवेद्य सारी । साई समर्थांचिया पुढारीं ॥
तेही मग एका ताटाभीतरी । निजकरें करीत एकत्र ॥ १५५ ॥

तें बाबांच्या हातीचें शित । लाधाया पाहिजे भाग्य अमित ॥
जेणें भोक्ता सबाह्य पुनीत । सफल जीवित तयाचें ॥ १५६ ॥

वडे अपूप सांजोऱ्या पुरिया । कधीं शिखरिणी घारगे फेणिया ॥
विविध शाका खिरी कोशिंबिरीया । बाबा मग बरविया एकवटती१५७

एणे विधी मग तें अन्न । बाबा करीत ईश्वरार्पण ॥
मग शामा नाना कडून । ताटेंभरभरून वाढवीत ॥ १५८ ॥

पुढें एकेकास बोलावून । अपुले पाशीं बैसवून ॥
परमानंदें प्रीती करून । आकंठ भोजन करवीत ॥ १५९ ॥

खमंगघृतें जो सुखाडला । पोळीवरान्न ईहीं मिसळिला ॥
ऐसा करूनि गोड काला । बाबा सकलांला वाढीत ॥ १६० ॥

सेवितां हा प्रेमाचा काला । काय गोडी ब्रह्मानंदाला ॥
भोक्ता बोटें चोखीत निवाला । अखंड धाला तृप्तीनें ॥ १६१ ॥

कधीं मांडे पूर्ण पोळिया । कधी पुरीया शर्करे घोळलिया ॥
कधीं बासुंदी शीरा सांजोरिया । वाढिती गुळ वरिया स्वादिष्ट॥१६२॥

---

१ माधवराव देशपांडे. २ नानासाहेब निमोणकर.

कधीं शुभ्र अंबेमोहोर । तयावरी वरान्न सुंदर ॥
घृत लोणकढें स्वादिष्ट रुचिर । शाखापरिकर वेष्टित ॥ १६३ ॥
लोणचें पापड आणि रायतें । नानापरीचीं भजीं भरितें ॥
क्वचिदाम्ल दधितक्र पंचामृतें । धन्य ते सेविते दिव्यान्ना ॥१६४॥
जेथें भोक्ता श्री साईनाथ । भोजनाची त्या काय मात ॥
भक्त तेथ आकंठ जेवित । ढेकरही देत तृप्तीचे ॥ १६५ ॥
ग्रासोग्रासीं समाधान । तुष्टि पुष्टि क्षुधानाशन ॥
ऐसें तें गोड सुग्रास अन्न । परम पावन प्रेमाचें ॥ १६६ ॥
ग्रासोग्रासीं नाम स्मरत । दिव्यान्नाच्या आहुती देत ॥
पात्र अणुमात्र रितें न होत । ओगरिलें जात वरिचेवरी ॥ १६७ ॥
जया पक्वान्नीं जया आसक्ति । प्रेमें वाढिती तयांस तींतीं॥
किती एकांस आम्ररसीं प्रीति । रस त्यां वाढिती प्रीतीनें ॥ १६८ ॥
ऐसें हें अन्न वाढावयासी । नानासाहेब निमोणकरांसी ॥
अथवा माधवराव देशपांड्यांसी । बाबा प्रतिदिवशीं आज्ञापित॥१६९॥
तयांचाही नित्य नेम । नैवेद्य वाढणें हेंचि काम ॥
तदर्थ करीत अति परिश्रम । परम प्रेम समन्वित ॥ १७० ॥
भात सुग्रास जिरेसाळी । जैसी मोगरियाची कळी ॥
वरी तुरीची दाळी पिवळी । घृत पळी पळी समस्तां ॥ १७१ ॥
वाढितां ये आमोद घमघमित । चटणियांसी भोजन चमचमित ॥
अपक्व अरुचिर नाहीं किंचित । यथेष्ट निश्चित जेवती ॥ १७२ ॥
त्या स्वानंद ताटीच्या शेवया । सप्रेम भक्तीचिया कुरंडिया ॥
शांतिसुख स्वानुभविया । वांचून जेवावया कोण ये ॥ १७३ ॥
हरिरन्नं हरिर्भोक्ता। हरीच रसाची चवी चाखिता ॥
धन्य तेथील अन्न वाढिता। धन्य तो सेविता दाताही ॥ १७४ ॥
या सर्व गोडियेचें जें मूळ । ती एक निष्ठा गुरुपदीं प्रबळ ॥
गोड नव्हे शर्करा गूळ । गोड ती समूळ श्रीश्रद्धा ॥ १७५ ॥

ऐसें नित्यश्रीनित्यमंगळ । खीर शिरा काल्याची चंगळ ॥
पात्रीं बसल्यावर टंगळमंगळ । चाले न अम्मळ ही तेथें ॥ १७६ ॥
परोपरीची पाकनिष्पत्ति । सेवूनि होतां उदर पूर्ती ॥
विना दध्योदन नाहीं तृप्ति । नसल्यास मागती तक्र तरी ॥ १७७ ॥
एकदा स्वच्छ तक्राचा प्याला । जो गुरुरायें निजहस्तें भरिला ॥
प्यावया मज प्रेमें दिधला । म्या जंव लाविला ओठास ॥ १७८ ॥
शुभ्र स्वच्छ तक्र दृष्टि । पाहोनि जाहली सुखसंतुष्टी ॥
लावितां तो प्याला ओष्ठीं । स्वानंद पुष्टी लाधलों ॥ १७९ ॥
आधींच पक्वान्नीं धालें पोट । तेथ हें होईल कै[1]सेंन प्रविष्ट ॥
आशंका ऐसी घेतां क्लिष्ट । घुटका तो स्वादिष्ट लागला ॥ १८० ॥
पाहोनि ऐसा मी संकोचित । बाबा अति काकुळती वदत ॥
पिऊनि घेरे तें समस्त । योग न हा परत जणुं गमला ॥ १८१ ॥
असो पुढें आलीच प्रचीती । येथून पुढें दो मासांतीं ॥
बाबा अपुला अवतार संपविती । खरेंच पावती निर्वाण ॥ १८२ ॥
आतां तया ताकाची तहान । भागवावया मार्ग न आन ॥
विना साईकथामृतपान । तेंच कीं अवलंबन आपुलें ॥ १८३ ॥
हेमाड साईनाथासि शरण । साईच देतील पुढां जें स्मरण ॥
तेंचि कीं होईल कथा निवेदन । श्रोतीं निजावधान राखावें ॥ १८४ ॥

स्वस्ति श्री संतसज्जनप्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । हंडीवर्णनं नाम अष्टत्रिंशत्तमो-
ध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥

---

१ कसें